

Μια ιστορία του Αυτοδιαχειριζόμενου Στεκιού Πολυτεχνείου (1996 - 1998)

Μέρος Α'

Εισαγωγή (του περιοδικού *antifa*), γραμμένη τον 5/2011

Η “Ιστορία του Αυτοδιαχειριζόμενου Στεκιού Πολυτεχνείου (1996 - 1998)” ξεκίνησε να δημοσιεύεται σε συνέχειες τον Ιανουάριο του 2005 στο τεύχος 4 του περιοδικού *Αυτό/*. Και σήμερα μας φαίνεται πως είναι ένα κείμενο που αξίζει την αναδημοσίευση. Κατ' αρχήν πρόκειται για ένα αυτοκριτικό κείμενο κινηματικής μνήμης που γράφτηκε από ανθρώπους που συμμετείχαν όλοι μαζί σε ένα κινηματικό εγχείρημα και ως γνωστόν στον τόπο και την εποχή μας τέτοια κείμενα δεν παράγονται με τη σέσουλα. Κατά δεύτερον, έχουμε την εντύπωση ότι οι αλλαγές που έχουν επέλθει έκτοτε στα πανεπιστημιακά ιδρύματα δεν είναι τέτοιες που να καθιστούν τους προβληματισμούς που ακολουθούν εντελώς ανεπίκαιρους.

Για τον καλύτερο προσανατολισμό του πάντως, ο αναγνώστης θα πρέπει να έχει υπ' όψη ότι τα όσα ακολουθούν βιώθηκαν από τους συγγραφείς στα μέσα της δεκαετίας του '90. Ότι το 2005 οι ίδιοι άνθρωποι αποφάσισαν να γράψουν μια κριτική ιστορία των εμπειριών τους από τον “φοιτητικό εξτρεισμό” όπως τον αποκαλούσαν τότε, με την ελπίδα να φανεί χρήσιμη και σε τρίτους. Ότι τελικά οι συνέχειες που δημοσιεύθηκαν ήταν μόνο δύο και η ιστορία δεν ολοκληρώθηκε ποτέ για λόγους διόλου άσχετους με το γεγονός ότι η πολιτική συγκρότηση των συγγραφέων ήταν πολύ πιο σαθρή απ' ό,τι ήθελαν να παριστάνουν. Τέλος, ότι κάποιοι από αυτούς που έγραψαν τα όσα ακολουθούν συμμετέχουν και στο περιοδικό που κρατάτε τα χέρια σας.

Είναι κάπως ανησυχαστικό να έρχεσαι αντιμέτωπος με κάτι που έχεις γράψει ή έχεις εγκρίνει χρόνια πριν. Οι πειρασμοί είναι πολλοί και έχουν όλοι τους να κάνουν με βελτιώσεις και προσθήκες. Διόλου παράξενο! Τα όσα ακολουθούν είναι γραμμένα το 2005, δηλαδή σε μια εποχή πολύ πιο αισιόδοξη από την τωρινή, ακόμη κι αν τότε δεν το καταλαβαίναμε. Επίσης είναι γραμμένα από ανθρώπους που, ακόμη και τότε, παρότι πολύ πιο ώριμοι απ' ό,τι ήταν στους καιρούς που περιγράφουν, εξακολουθούσαν να μην έχουν κανένα σχέδιο πολιτικής οργάνωσης να καταθέσουν πέρα από το “φτιάξτε ομάδες”. Και φυσικά εξακολουθούσαν να μην έχουν κανένα σχέδιο επαφής με τους φοιτητές στους οποίους κατά τα άλλα προσπαθούσαν να μιλήσουν. Ξαναδιαβάζοντας σήμερα τα όσα ακολουθούν, κρίνουμε ότι χαρακτηρίζονται από μυστήρια δομή, από υπέρ του δέοντος αόριστη καταγραφή των προβλημάτων της αυτοοργάνωσης στο φοιτητικό πεδίο και ταυτόχρονα από υπέρ του δέοντος σκληρή ειρωνεία (έστω: αυτοειρωνία) προς τα υποκείμενα που τότε και τώρα κάνουν ό,τι μπορούν με το ιστορικά προσδιορισμένο υλικό που έχουν στη διάθεσή τους, δηλαδή τους εαυτούς τους.

Εν τω μεταξύ οι καιροί έχουν αλλάξει θεαματικά από το 2005. Σήμερα η κρίση καλπάζει, και το “πλέον καταφρονημένο ον μετά τον μπάτσο και τον παπά” (για τον φοιτητή λέμε) έρχεται αντιμέτωπο με την κατάρρευση των μεταπολιτευτικών ισορροπιών και μαζί του ρόλου του, πολύ περισσότερο απ' ό,τι το 2005. Είναι γι' αυτό που τα όσα ακολουθούν εξακολουθούν να έχουν μια κάποια αξία. Γιατί παρόμοιες “τυραννίες” με εκείνες που πλανιόνταν το 1996 πάνω από τα κεφάλια των φοιτητών εξακολουθούν να πλανιούνται και σήμερα. Γιατί οι ίδιες και χειρότερες αδυναμίες χαρακτηρίζουν τη φοιτητική δράση έξω από τα κόμματα. Γιατί τέλος, το ξεπέραςμα αυτών των αδυναμιών σήμερα είναι ζήτημα με σοβαρότατα υλικά διακυβεύματα.

Οπότε κρατήσαμε το κείμενο ως είχε, προσθέσαμε κάποιους τίτλους για να κοπεί σε κομμάτια που να χωράνε στη σελιδοποίηση του περιοδικού, αλλάξαμε προς το καλύτερο κάποιες συνοδευτικές φωτογραφίες και κατά τα άλλα αναδημοσιεύουμε αυτολεξεί ακόμη και την εισαγωγή του περιοδικού *Αυτό/* για ιστορικούς λόγους. Όσο για τις συνέχειες που ποτέ δεν δημοσιεύθηκαν, βλέπουμε. Κατά τα άλλα, όσοι κάνουν τον κόπο να διαβάσουν, ας έχουν υπ' όψη ότι το “Αυτοδιαχειριζόμενο Στέκι Πολυτεχνείου” στο οποίο αναφέρεται το κείμενο δεν έχει καμία σχέση με το ομώνυμο εγχείρημα που δραστηριοποιείται σήμερα στο ίδρυμα. Τα έχουν αυτά οι χώροι στις σχολές. Τα ντουβάρια μένουν ίδια κι οι άνθρωποι αλλάζουν· πολύ ή ίσως όχι και τόσο, πάντοτε αναλόγως της οπτικής.

Εισαγωγή (του περιοδικού Αυτο/), γραμμένη τον Ι/2005

Στην εκδοτική ομάδα του περιοδικού που κρατάτε στα χέρια σας συμμετέχουν τέσσερα άτομα. Οι τρεις από μας, πέρα από όλα τα υπόλοιπα, μοιραζόμαστε και ένα κοινό - και επαρκώς μακρινό πια - πολιτικό παρελθόν. Και οι τρεις υπήρξαμε φοιτητές στο ΕΜΠ. Και οι τρεις διανύσαμε μια περίοδο εμπλοκής με τα πολιτικά δρώμενα των φοιτητικών κύκλων, εκεί κοντά στα μέσα της περασμένης δεκαετίας, βιώνοντας όλη την παραδοξότητα που χαρακτηρίζει και την εποχή αλλά και τον ρόλο μας ως φερέλ-πιδες κινηματικοί από τη μία και φερέλπιδες μηχανικοί από την άλλη¹. Και οι τρεις καταλήξαμε, μέσα από διαφορετικούς δρόμους, να στελεχώσουμε από τον Οκτώβρη του 1996 και για όλο το διάστημα της βραχύβιας ζωής του - ενάμισι χρόνο περίπου - ένα πολιτικό εγχείρημα με το καθόλου πρωτότυπο όνομα "αυτοδιαχειριζόμενο στέκι πολυτεχνείου". Σ' αυτό το πολιτικό εγχείρημα, σ' αυτήν την κοινή πολιτική μνήμη, σκεφτήκαμε να αφιερώσουμε κάποιες σελίδες από αυτό και από τα επόμενα τεύχη του περιοδικού.

Γιατί; Όχι επειδή μας αρέσει να το παίζουμε "ιστορίες" - οπωσδήποτε πάντως δεν θέλουμε να κουράσουμε κανέναν με τις ιστορίες μας. Όποιος και όποια βρίσκει ότι η ιστορία ενός αυτοδιαχειριζόμενου εγχειρήματος των φοιτητικών κύκλων δεν έχει τίποτα να του προσφέρει, μπορεί να προσπεράσει αυτό το τετρασέλιδο και όσα θα ακολουθήσουν. Καμία παρεξήγηση. Από την άλλη, εμείς οι ίδιοι γράφαμε στο ΑΥΤΟ/ λίγους μήνες πριν για τη συλλογική μνήμη, που δεν μπορεί παρά να είναι "η συνείδηση μιας σχέσης με τους πραγματικούς ανθρώπους και με τις πράξεις τους". Γράφαμε για την προδοσία του να θάβεις τις μνήμες σου και να θεωρείς το παρελθόν σου ιδιωτική υπόθεση, για το πόσο κρίσιμης σημασίας είναι η μνήμη "τοπικής εμβέλειας, στον χώρο και στον χρόνο". Εμείς οι τρεις έχουμε τη δυνατότητα να επεξεργαστούμε μια κοινή πολιτική εμπειρία, έχουμε επίσης το προνόμιο να διαχειριζόμαστε από κοινού ένα μέσο για να τη δημοσιοποιήσουμε. Ας το κάνουμε λοιπόν. Έτσι σκεφτήκαμε.

Τώρα, αυτό που αμέσως πριν ονομάσαμε "επεξεργασία", ας μην το πάρει κανείς πολύ στα σοβαρά. Πρόκειται περισσότερο για προσωπικές μαρτυρίες, περασμένες βέβαια μέσα από συγκεκριμένα, καθόλου ασήμαντα φίλτρα: πρώτον, από την αλληλεπίδραση των αναμνήσεων και της κριτικής του καθενός από μας με τις αντίστοιχες των άλλων δύο (διαδικασία που λειτουργεί πολύ περισσότερο πολλαπλασιαστικά απ' ό,τι ίσως φαντάζεστε - είναι χαρακτηριστικό πως όταν κάσαμε κάτω να δούμε τι θυμόμαστε από εκείνη την περίοδο, ο καθένας θυμόταν διαφορετικά πράγματα, μικρές ιστορίες που είχαν χαραχτεί με λεπτομέρειες στο μυαλό του ε-

νός είχαν περάσει ξώφαλτσα από το μυαλό του άλλου, κ.ο.κ.)· δεύτερον, από την αλληλεπίδραση της δικής μας εμπειρίας με τις εμπειρίες άλλων συντρόφων και συντροφισσών, που σε κάποιο πανεπιστήμιο, σε κάποια μεταγενέστερη χρονική στιγμή από μας ή ακόμα και σήμερα, έχουν βρεθεί μπλεγμένοι - με την καλή και την κακή έννοια - σε αντίστοιχα εγχειρήματα και τελευταίο, από την επίδραση που είχαν πάνω μας τα σχεδόν δέκα χρόνια που έχουν μεσολαβήσει από το "αυτοδιαχειριζόμενο στέκι πολυτεχνείου" μέχρι σήμερα. Θα πρέπει εδώ να σημειώσουμε πως σε σχέση με το θέμα είχαμε άλλα σχέδια: θέλαμε να κάνουμε μια ολοκληρωμένη καταγραφή και κριτική της εμπειρίας του στεκιού, θέλαμε να βρούμε κι άλλους συντρόφους και συντροφισσες που συμμετείχαν, θέλαμε να είναι αυτό αφορμή για μια συνολική έρευνα πάνω στο θέμα "αντιεξουσιαστές στα πανεπιστήμια". Δεν είναι η πρώτη φορά που τα σχέδια μας αποδεικνύονται πολύ μεγαλύτερα των δυνατοτήτων μας - να και κάτι που δεν άλλαξε παρά τα σχεδόν δέκα χρόνια...

Ας επιστρέψουμε όμως. Μετά από αυτήν την εισαγωγή θα ακολουθήσουν κάποιες συγκεκριμένες ενότητες - υπό τη μορφή του κεντρικού τετρασέλιδου στο ΑΥΤΟ/ - που όλες μαζί θα αποτελούν κατά έναν τρόπο την ιστορία του στεκιού. Δεν είναι ακόμα ξεκαθαρισμένο πόσες και ποιες ακριβώς θα είναι αυτές οι ενότητες· σε γενικές γραμμές θα μιλήσουμε για το ξεκίνημα του στεκιού και κάποιες πρόδρομες αυτού διαδικασίες και γεγονότα (στο τεύχος που κρατάτε), για την ιδιαιτερότητα των πολυτεχνικών σχολών, για τον πολιτικό λόγο που βγήκε από το στέκι και τα όριά του, για τις μορφές οργάνωσης - και μη οργάνωσης - που υιοθετήσαμε και τα αποτελέσματά τους, για τον τρόπο και τις αιτίες διάλυσής του στεκιού².

Το "αυτοδιαχειριζόμενο στέκι πολυτεχνείου" γεννήθηκε ως ιδέα το φθινόπωρο του 1996, άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά λίγους μήνες αργότερα, και πέθανε την άνοιξη του 1998. Στεγαστηκε στην (κατελημμένη από το 1991 και σε χρήση από διάφορα πολιτικά υποκείμενα μέχρι και σήμερα) αίθουσα ΙΙ του κτιρίου των χημικών μηχανικών στην πολυτεχνειούπολη στου Ζωγράφου. Παραδόξως - ή όχι και τόσο, αν το σκεφτεί κανείς - η ιστορία του στεκιού ξεκινάει... με ένα άλλο στέκι, στο κέντρο της Αθήνας, στο οικοδομικό τετράγωνο που κυκλώνουν οι οδοί Πατησίων, Στουρνάρη, Τσοτσία και Μπουμπουλίνας, στο σύμπλεγμα κτιρίων που οι σχετικοί αποκαλούν "το κάτω πολυτεχνείο". Μπερδευτήκατε; Λίγη υπομονή. Η ιστορία μας θα ξεκινήσει ευθύς αμέσως, από το φθινόπωρο του '96, και πρώτα θα σας πούμε...

Α'. Πώς οι αντιεξουσιαστές φοιτητές έσωσαν το άσυλο και άλλες ιστορίες από το "κάτω πολυτεχνείο"...

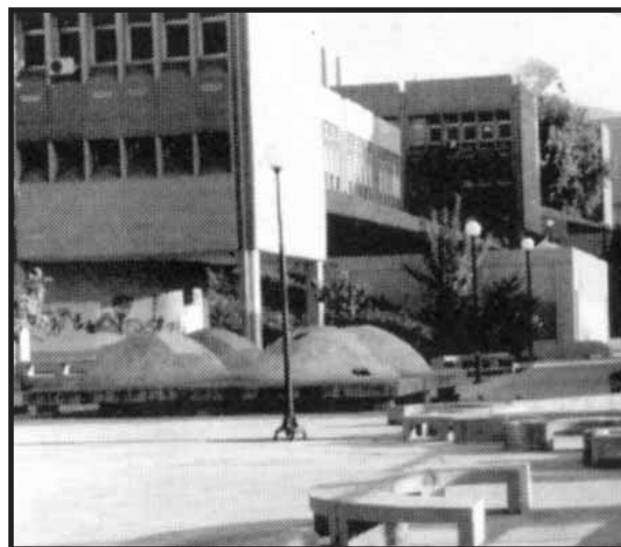
1. Σώστε την αίθουσα ΙΙ

Ας ανέβουμε για μια στιγμή πάλι στου Ζωγράφου, να πιάσουμε το νήμα από την αρχή. Έχει ξεκινήσει το ακαδημαϊκό έτος '96-'97, όλα τα παιδάκια έχουν γυρίσει από τις καλοκαιρινές τους διακοπές και περιφέρονται με βαριεστημένο βλέμμα στο δαιδαλώδες τσιμεντοκατασκευάσμα που λέγεται πολυτεχνειούπολη. Αλλά οι εχθροί της επανάστασης δεν κοιμούνται ποτέ, ούτε κάνουν διακοπές μάλλον, γι' αυτό και ο πέλεκυς της καταστολής επικρέμαται απειλητικός πάνω από την κατελημμένη αίθουσα ΙΙ (με την ωραία, μαυροκόκκινη πόρτα της, και την ακόμα πιο ωραία ζωγραφιά του "ανθρώπου που κάνει κατάληψη πιο γρήγορα κι από τη σκιά του" στο εσωτερικό της)...

Την περίοδο που συζητάμε η ΙΙ δεν είναι στέκι, είναι περισσότερο χώρος συνάντησης ενός φοιτητικού σχήματος με το όνομα "αυτόνομοι χημικοί μηχανικοί" και των φίλων του. Οι "αυτόνομοι χημικοί μηχανικοί" πάλι δεν είναι ακριβώς φοιτητικό σχήμα, είναι περισσότερο ένα σκέτο όνομα, αφού όσοι το έκαναν κάτι παραπάνω από όνομα έχουν πλέον αποφοιτήσει και παίζουν συμβουλευτικό ρόλο, ενώ όσοι δεν έχουν αποφοιτήσει και θα μπορούσαν να το κάνουν κάτι παραπάνω από όνο-

μα, διακατέχονται από σοβαρή σύγχυση ως προς το ποιος είναι ο ρόλος τους, και έχουν ήδη απηυδιστεί με τις πολιτικές παρεμβάσεις στη σχολή (έχοντας κάνει... μιάμιση πολιτική παρέμβαση στη σχολή ή κάτι τέτοιο). Δεν θα επεκταθούμε γιατί είμαστε εκτός θέματος, ήταν πάντως σαφές πως όταν ο τότε αντιπρύτανης του ΕΜΠ άφησε να διαρρεύσει πως η διοίκηση έχει βρει μια χρήση για την αίθουσα ΙΙ και "τι θα γίνει μ' αυτά τα τσογλάνια που έχουν στρογγυλοκαθίσει μέσα τόσα χρόνια κι έχουν βάψει την πόρτα μαυροκόκκινη", δεν υπήρχε καμία δομή και καμία πολιτική μορφή να στηρίξει και να προστατέψει την κατελημμένη ΙΙ.

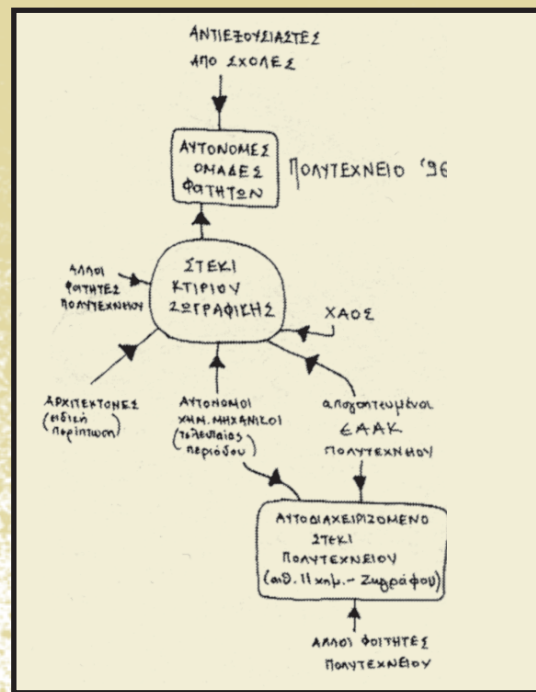
Τι θα κάνουμε; Θα βρούμε μια δομή και μια πολιτική μορφή να στηρίξει και να προστατέψει την ΙΙ. Ποια θα είναι αυτή; Θα είναι ένα στέκι ολόκληρου του "πάνω πολυτεχνείου" (για όσους αναρωτιούνται, αυτό σημαίνει οι πάντες μηχανικοί πλην των αρχιτεκτόνων, δηλαδή οι χημικοί, οι μηχανολόγοι, οι ηλεκτρολόγοι, οι πολιτικοί, οι μεταλλειολόγοι και οι τοπογράφοι μηχανικοί). Πώς θα το κάνουμε αυτό; Θα κάνουμε κάλεσμα, θα βγάλουμε χαρτάκια, θα τα κολλήσουμε σ' όλες τις σχολές, και θα καλούμε σε συζήτηση "για τη δημιουργία στεκιού στην αίθουσα ΙΙ". Απλά πράγματα, και έτσι ακριβώς έγιναν. Η υπόθεση πήρε τον δρόμο της, και δεν υπάρχουν πολλά περισσότερα να πει κανείς σχετικά με τα κίνητρα ή τις σκέψεις πίσω από την όλη ιδέα. Ο δρόμος που πήρε η υπόθεση

Όψη της πολυτεχνειούπολης στου Ζωγράφου. Σε πρώτο πλάνο τα εξαιρετικά χρήσιμα τσιμεντένια παγκάκια (κανείς δεν κάθεται εκεί ποτέ - ή θα κάνει ψοφόκρυο, ή θα σε βαράει ο ήλιος). Πίσω και αριστερά άγνωστης χρήσης κατασκευάσμα με τέσσερα καμπυλωτά εξογκώματα που είχαν ένα κωδικό όνομα βασισμένο στο μέλος του γυναικείου σώματος στο οποίο παρέπεμπαν (δε λέμε). Ακριβώς πάνω από τα "βυζιά" (ουπς!) είναι το κτίριο Χημικών Μηχανικών και η κατελημμένη ΙΙ.

“Ο άνθρωπος που κάνει κατάληψη πιο γρήγορα από τη σκιά του”. Έγχρωμος φαίνεται πιο ωραίος. Έμβλημα της ΙΙ, παρέμεινε ακλόνητος στη θέση του ακόμη και μετά τις εργασίες ελαιοχρωματισμού που έκανε το προκομμένο “αυτοδιαχειριζόμενο στέκι πολυτεχνείου” κάποιους μήνες αργότερα από τη σημερινή μας ιστορία.

Βοηθητικό σχήμα για τη σημερινή ιστορία (προσπαθεί)

ήταν αργός και μάλλον τετριμμένος στην αρχή μαζεύτηκαν πολλοί άνθρωποι με πολλά χαμόγελα για να τιμήσουν την πρωτοβουλία. Κάποιοι ήταν μέλη των σχημάτων της αριστεράς, επιφορτισμένοι πιθανότατα με το καθήκον να δουν “τι παίζει”. Άλλοι ήταν περιέργοι. Άλλοι δεν ήθελαν να μας χαλάσουν τις καρδιές. Οι περισσότεροι ήρθαν την πρώτη φορά, άντε και τη δεύτερη, μετά δεν ξαναφάνηκαν. Κάποιοι έμειναν. Σε γενικές γραμμές κανείς δεν ήξερε τι ήθελε να κάνει και σε τι ακριβώς μεταφραζόταν το “δημιουργία στεκιού στην αίθουσα ΙΙ”, των όσων πήραν την πρωτοβουλία συμπεριλαμβανομένων φυσικά. Έτσι πορευόμασταν. Και για το χρονικό διάστημα κάποιων μηνών, βδομάδα στη βδομάδα, το “αυτοδιαχειριζόμενο στέκι πολυτεχνείου” προετοίμαζε τον εαυτό του μέσα από μια διαδοχή συνελεύσεων κάπως θολή στο μυαλό μας, είναι η αλήθεια. Άλλωστε, ως αντιεξουσιαστές και πολυπράγμονες και φοιτητές με μπόλικο ελεύθερο χρόνο, είχαμε κι άλλα πράγματα να κάνουμε εκείνον τον καιρό...

2. Άλλο ένα στέκι (στη ζωγραφική)

Αφήνουμε λοιπόν τη βαρετή πολυτεχνειόπουλη για τα επόμενα τεύχη, και επιστρέφουμε στην αναβράζουσα οδό Στουρνάρη. Τον ίδιο καιρό που η αιμοσταγής διοίκηση του ανώτατου τεχνολογικού ιδρύματος απειλούσε την ΙΙ, έκανε το μοιραίο λάθος να απελευθερώσει το εργαστήρι Ζωγραφικής της αρχιτεκτονικής σχολής, στο “κάτω πολυτεχνείο”, από την ακαδημαϊκή του χρήση. Το γεγονός έγινε αμέσως αντιληπτό από τους συντρόφους σπουδαστές της αρχιτεκτονικής σχολής, οι οποίοι θεώρησαν καθήκον τους να ειδοποιήσουν τους συντρόφους σπουδαστές άλλων σχολών, για “να δούμε τι θα κάνουμε” τώρα που το εργαστήρι Ζωγραφικής έμεινε άδειο.

Ίσως είναι εδώ η κατάλληλη στιγμή για μια παρένθεση που θα τοποθετεί την ιστορία μας σ' ένα συγκεκριμένο πλαίσιο: βρισκόμαστε στον Οκτώβριο του '96, σχεδόν έναν χρόνο μετά τη σύλληψη 504 καταληψιών του πολυτεχνείου το πρωί της 18ης Νοέμβρη του 1995 και ένα μήνα πριν την επόμενη επέτειο. Ο μικρόκοσμος του φοιτητικού εξτρεμισμού (όσοι φοιτητές δηλαδή θέτουν εαυτούς εκτός των παραδοσιακών σχημάτων της αριστεράς και δημιουργούν δικές τους αυτόνομες δομές ή δεν δημιουργούν τίποτα - θα μιλήσουμε και παρακάτω

γι' αυτήν την ιδιαίτερη πολιτική φυσιογνωμία) είναι για προφανείς λόγους ιδιαίτερος αναστατωμένος. Υπάρχει μια διάχυτη αίσθηση αποτυχίας σε σχέση με τα γεγονότα του 1995 - πράγμα όχι κακό σε γενικές γραμμές, αφού ο “θρίαμβος του Πολυτεχνείου '95” ήταν επίσης μια επιλογή που προσφερόταν από την τρέχουσα φιλολογία. Υπάρχει μια υπόρρητη παραδοχή ότι “κάτι δεν κάναμε καλά πέρσι” - αναφερόμαστε πάντα στους φοιτητές και ειδικά στους φοιτητές του πολυτεχνείου - όπως και μια προδιάθεση “να το κάνουμε πιο καλά φέτος”. Με λίγα λόγια, η όποια πρόσκληση και κίνηση εγκατάστασης ενός κομματιού του φοιτητικού εξτρεμισμού στο εγκαταλελειμμένο εργαστήριο ζωγραφικής της οδού Στουρνάρη, ήταν μια κίνηση που έδειχνε προς τον Νοέμβρη που ερχόταν.

Η απάντηση στο “τι θα κάνουμε τώρα που το εργαστήρι Ζωγραφικής έμεινε άδειο” ήταν όπως θα έχετε προβλέψει άμεση και αυτόματη. “Θα κάνουμε στέκι” - κι άλλο στέκι για την ακρίβεια. Στέκι είχαν ήδη οι αρχιτέκτονες στο κτίριο της αρχιτεκτονικής, στέκι προετοίμαζε τον εαυτό του στου Ζωγράφου για τους υπόλοιπους μηχανικούς, στέκι είχαν ήδη οι τοπογράφοι πάλι στου Ζωγράφου, στέκι να κάνουμε και στο παρατημένο κτίριο Ζωγραφικής. Το μπουλούκι των εξτρεμιστών μηχανικών ήταν μια μηχανή εμφύτευσης στεκιών. Πέρα από την εύκολη λύση της ειρωνείας, έχει εδώ ενδιαφέρον αυτός ο αυτοματισμός. Λειτουργούσαμε ως το στέκι να ήταν το απλούστερο πράγμα στον κόσμο. Και γιατί να μην ήταν; Ο όρος “στέκι”, μαζί με το απαραίτητο επίθετο “αυτοδιαχειριζόμενο”, δεν ήταν και τόσο βαρύς, καθώς είχαμε παραλείψει να τον γεμίσουμε με κάποιο περιεχόμενο. Στην πραγματικότητα όλοι εμείς που φυτεύαμε τα στέκια δεξιά κι αριστερά δεν είχαμε ουδέποτε συζητήσει κάτι συγκεκριμένο για το τι σημαίνει αυτό που κάνουμε, γιατί κάνουμε αυτό και όχι κάτι άλλο, γιατί πρέπει οπωσδήποτε να γεμίζουμε με αυτοδιαχείριση όποιον χώρο μένει άδειος. Στην πραγματικότητα όλοι εμείς δεν είχαμε συζητήσει για τα στέκια επειδή δεν είχαμε συζητήσει για οτιδήποτε άλλο. Στην πραγματικότητα δεν θα ήταν δυνατό να συζητήσουμε γιατί δεν είχαμε δημιουργήσει συζήτηση. Ακριβώς επειδή ήμασταν “το μπουλούκι των εξτρεμιστών μηχανικών”, και δεν είχαμε ούτε το μυαλό ούτε την εμπειρία να μετατρέψουμε τους εαυτούς μας σε κάτι διαφορετικό³. Και τα χειρότερα δεν

είχαν έρθει ακόμα... γιατί, όπως καταλαβαίνετε, καθώς πλησίαζε ο επόμενος-εκείνου-του-τρομερού Νοέμβρης, το ωραίο μας το πολλοστό στέκι, “πρώτο τραπέζι πίστα” στην οδό Στουρνάρη, προσέλλκυσε το ενδιαφέρον όλου αυτού του ασαφούς πράγματος που λέγεται “διάφοροι αντιεξουσιαστές φοιτητές από διάφορες σχολές” - φίλοι, γνωστοί, φίλοι φίλων και γνωστοί γνωστών - και έτσι το μπουλούκι μας μεγάλωσε. Ένα μεγάλο μπουλούκι είναι πολύ χειρότερο από ένα μικρό μπουλούκι, όπως σύντομα θα μας έδειχνε ο Νοέμβρης...

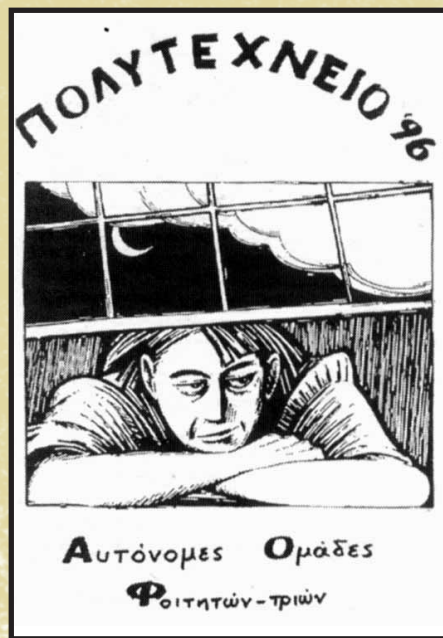
Η κατάσταση με το συγκεκριμένο στέκι ξέφυγε γρήγορα από κάθε έλεγχο. Συνέλευση δεν υπήρχε (ή αν υπήρξε έχει διαγραφεί από τη μνήμη μας). Το κλειδί διαχύθηκε προς άγνωστες κατευθύνσεις. Διάφοροι άνθρωποι έμπαιναν και έβγαιναν για άγνωστους λόγους, και την παρουσία τους καταλαβαίναμε από όσα έγραφαν με μαρκαδόρους στους τοίχους (καθώς το στέκι εξυπηρετούσε και την ελευθερία της έκφρασης). Τις τραγικές συνέπειες αυτής της κατάστασης θα τις καταλαβαίναμε καλύτερα λίγους μήνες αργότερα. Αυτά όμως ανήκουν σε άλλο επεισόδιο...

3. Το “Πολυτεχνείο'96”: πολιτικές προϋποθέσεις

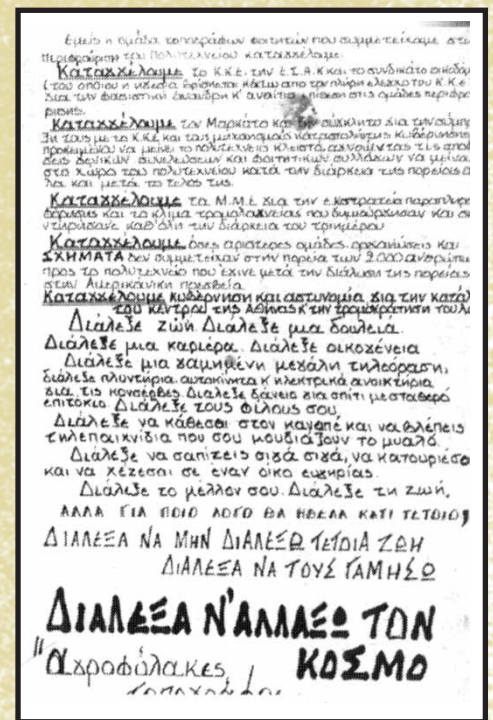
Καθώς πλησίαζε η επέτειος, το ασαφές πράγμα των “διάφορων αντιεξουσιαστών φοιτητών”, με χωροταξικό στίγμα το στέκι - κτίριο Ζωγραφικής, χτύπησε το χέρι του στο τραπέζι αποφασίζοντας ότι πρέπει να δράσει. Δεν το ξέραμε, αλλά στην καμπούρα μας κουβαλούσαμε τότε μια τριπλή τυραννία. Πρώτον, τη “βαριά σκιά της μαζικότερης μεταπολιτευτικής σύλληψης” - όπως ονομάσαμε το Πολυτεχνείο του '95 στο απολογιστικό τετρασέλιδο που κυκλοφορήσαμε για το Πολυτεχνείο του '96. Πρόκειται για την τυραννία του “κάτι τερατώδες έχει συμβεί, κάτι πρέπει να κάνουμε, ακόμα κι αν δεν ξέρουμε τι μας γίνεται”. Δεύτερον, τη βαριά σκιά (αυτή δεν τη βλέπαμε) της ανυπαρξίας πολιτικών δομών που να καθιστούν δυνατή τη συγκροτημένη σκέψη, τη συγκροτημένη δράση, τη στοιχειώδη εκτίμηση των δεδομένων και της συγκυρίας. Ήμασταν το γνωστό μπουλούκι, και το χειρότερο: δεν το ξέραμε. Ήμασταν η γνωστή μορφή “ανοικτή συνέλευση - καφενείο - έλα μωρέ, όλοι καλά παιδιά είναι”, η οποία συγκεντρώνεται χάριν κάποιου επείγοντος, δεν δημιουργεί κάτι γιατί

Σε κάποιο από τα πρώτα ραντεβού περί της δημιουργίας του στεκιού - κτίριο ζωγραφικής, οι σύντροφοι αρχιτέκτονες (λόγω της ρευστής αίσθησης του χρόνου που μας διακατείχε τότε) είχαν αργήσει κάνα δώρο. Εξοργισμένος σύντροφος εκφράστηκε τότε πάνω στη ντουλάπα με το σύνθημα "η αφερέγγυος δεν θα περάσει". Η φωτογραφία είναι τωρινή, η ντουλάπα παραμένει στο ίδιο σημείο μέχρι και σήμερα (σ.σ ενν. το 2005). Όταν γράφτηκε αυτό το σύνθημα η ντουλάπα ήταν ακόμη πεντακάθαρη. Οι αρχιτέκτονες το έφεραν βαρέως για πολύ καιρό που τους είπαν αφερέγγυους και που τους λέρωσαν την ντουλάπα.

Το εξώφυλλο από το απολογιστικό τετρασέλιδο που κυκλοφόρησαν οι "αυτόνομες ομάδες φοιτητών" αμέσως μετά τα γεγονότα του πολυτεχνείου '96.

δεν πληρεί της προϋποθέσεις για να το κάνει, και συνήθως τα κάνει σκατά. Τρίτον, τη βαριά κι ασήκωτη σκιά της φιλική προσκείμενης αριστεράς, φοιτητικών σχημάτων της ΕΑΑΚ από τη μία ή οργανώσεων με ροζ αποχρώσεις από την άλλη - οι τελευταίες μετά το Πολυτεχνείο του '95 ξεφύτρωναν παντού ως γιατροί που θα ιάνει τις πληγές της καταστολής - και παρεμπιπτόντως θα τσιμπήγει οπαδούς. Με όλο το σύννεφο πάνω από τα κεφάλια μας, ονομάσαμε τους εαυτούς μας "αυτόνομες ομάδες φοιτητών" και αναλάβαμε δράση⁴.

Και ποια ήταν η δράση; Ποια η ιδέα; Ποιος ο δεύτερος - μετά τα στέκια - αυτοματισμός των εξτρεμιστικών φοιτητικών κύκλων; Το "ανοικτό πολυτεχνείο", το άσυλο. Ας σταματήσουμε λίγο εδώ. Το απολογιστικό τετρασέλιδο του "Πολυτεχνείου '96" που λέγαμε πριν και το εξώφυλλο του οποίου βρίσκεται κάπου εδώ, ξεκινά με μια ανάλυση περί του γιατί ο θεσμός του ασύλου δεν έχει νόημα, είναι σύμφυτος με το κοινωνικό κράτος, που το κοινωνικό κράτος μας τελείωσε, που ο νεοφιλελευθερισμός χέστηκε για το άσυλο, που η απόδειξη είναι το Πολυτεχνείο '95, που η εξουσία δεν έχει πια ενδοιασμούς, όλα ωραία και καλά μέχρι εδώ. Αμέσως μετά ο αυτοματισμός επανέρχεται δριμύτερος και σχεδόν ειρωνικός. Γράφουν οι "αυτόνομες ομάδες φοιτητών": Χωρίς να τρέφουμε αυταπάτες με τον συγκεκριμένο θεσμό και χωρίς να θεωρούμε την υπεράσπιση αυτής της κατάκτησης/παραχώρησης σημείο αιχμής του αγώνα μας, κάποιοι άνθρωποι και ομάδες που κινούμαστε εκ των πραγμάτων σε φοιτητικούς χώρους, θελήσαμε να απαντήσουμε φέτος στο κατασταλτικό κύμα, προσπαθώντας να δώσουμε στη φετινή επέτειο της εξέγερσης του Πολυτεχνείου έναν αντιεπτετακικό χαρακτήρα κι ένα ουσιαστικό περιεχόμενο σε σχέση με τα σημερινά προβλήματα όπως ο νεοφιλελευθερισμός και η λογική της ανάπτυξης, ο εθνικισμός και ο милитаризм, ο ολοκληρωτικός χαρακτήρας των ΜΜΕ... (κρατήστε αυτό το μπορούδούκλωμα νεοφιλελευθερισμού και милитаризм με αντι-μήντια δόσεις, θα επανέλθουμε αργότερα)... Πιστέψαμε ότι αυτό θα μπορούσε να γίνει μ' ένα Πολυτεχνείο ανοικτό σε κάθε ευαίσθητοποιημένο κομμάτι της κοινωνίας, κόντρα στους κατασταλτικούς μηχανισμούς, τους κομματικούς φορείς και τη Σύγκλητο. Χωρίς να τρέφουμε αυταπάτες... είπαμε να θρέψουμε λίγες αυταπάτες ακόμα.

Τι τρέχει εδώ με το άσυλο; Το πρώτο που μπορεί να

σκεφτεί κανείς είναι η βαριά σκιά της αριστεράς για την οποία μιλούσαμε προ ολίγου. Η ελληνική αριστερά, που έχει έναν παράξενο και δυστυχώς εύστοχο τρόπο να μετατρέπει το είναι και το φαίνεσθαι του επαναστατικού αγώνα σε "υπεράσπιση κεκτημένων" - τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι πολιτικές ελευθερίες, το άσυλο, και τα ρέστα. Η ελληνική αριστερά, από την οποία ουδέποτε - μέχρι σήμερα - δεν κατάφερε να απαγκιστρωθεί ένα μεγάλο κομμάτι του λεγόμενου "χώρου", και η οποία καρπώνεται εδώ και χρόνια τις ελλείψεις και τις αδυναμίες μας - θεωρητικές, πρακτικές, οργανωτικές, όλες. Και όλα όσα λέμε μπορείτε να τα πολλαπλασιάσετε επί δύο και επί τρία για τη φοιτητική περίπτωση: όσοι υπήρξαν φοιτητές, μιλώντας τουλάχιστον για τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, μπορούν να καταλάβουν πολύ καλά τα παραπάνω: να μετρήσουν τις πολλές φορές που απέτυχαν να αρθρώσουν μέσα στα πανεπιστήμια έναν λόγο για τα πανεπιστήμια (και όχι για την καταστολή, ή τουλάχιστον όχι μόνον γι' αυτή) και απέτυχαν να μιλήσουν στους φοιτητές για τους φοιτητές (και όχι για τους κρατούμενους, ή τουλάχιστον όχι μόνο γι' αυτούς). Και αποτυχάνοντας σ' αυτό, βρέθηκαν μετά να υιοθετούν τον λόγο και τα ζητήματα της αριστεράς για τα πανεπιστήμια και για τους φοιτητές. Βρέθηκαν - βρεθήκαμε όλοι - αμέτρητες φορές στη δυσάρεστη θέση να αναμασάμε τη γραμμή που έστειλαν οι κεντρικές επιτροπές. Κάποιος βιαστικά θα απαντούσε πως θέλαμε να αρνηθούμε τον φοιτητικό ρόλο (κάποιοι κακός άνθρωπος θα συμπλήρωνε πως βαριόμασταν και λιγάκι). Ποτέ όμως δεν αναμετρηθήκαμε μ' αυτόν τον ρόλο, ποτέ δεν τον αντιμετωπίσαμε, και ποτέ δεν τον αρνηθήκαμε στην πραγματικότητα. Τα υπόλοιπα έπονται. Το άσυλο, η εμμονή στη βλακώδη ιδέα ενός "ανοικτού στα ευαίσθητα κοινωνικά κομμάτια πολυτεχνείου" - εν έτει 1996 - είναι ένα από αυτά που έπονται.

Δεν πρέπει να παραβλέψουμε βέβαια πως η μυθολογία της αριστεράς για το άσυλο έχει στην περίπτωση του φοιτητικού εξτρερισμού μια επιπλέον λειτουργικότητα. Η μυθολογία αυτή είναι κατά μία έννοια ο συνδυασμός κρίκος αυτού του, μόνιμος δε δύσκολη θέση, κυκλώματος με τον έξω κόσμο. Και ως προς αυτό θα επιμείνουμε λίγο ακόμα.

[Στο επόμενο τεύχος: Το "Πολυτεχνείο '96": Κι άλλες πολιτικές προϋποθέσεις και πρακτική εφαρμογή]

Σημειώσεις

1. Ας μας συγχωρεθεί η επίμονη χρήση του αρσενικού γένους. Η ελληνική γλώσσα είναι κουραστική για όποιον θέλει να είναι politically correct. Φυσικά, καθώς ανάμεσά τους τρεις (άνθρωποι;) που θα καταθέσουμε εδώ την ιστορία μας οι γυναίκες κερδίζουν 2-1, ίσως θα 'πρεπε να απορρίψουμε το αρσενικό γένος εντελώς. Ίσως θα 'πρεπε. Εσείς πάλι κρατήστε αυτό το 2-1 στο μυαλό σας.
2. Δεν χρειάζεται καν να πούμε πως το αυτοδιαχειριζόμενο στέκι πολυτεχνείου της περιόδου '96-'98 δεν έχει τίποτα το ηρωικό, και μάλλον τίποτα το μοναδικό (αλλιώς ίσως να το είχατε ξανακούσει). Αντίθετα μάλιστα, αν η ιστορία του έχει μια αξία, αυτή βρίσκεται στον διάχυτο αντι-ηρωισμό και στην έλλειψη πρωτοτυπίας που τη διακρίνει. Όσοι και όσες έχουν υπάρξει αντιεξουσιαστές και φοιτητές, το πιθανότερο είναι ότι θα συναντήσουν σ' αυτήν την ιστορία παρόμοια αδιέξοδα, παρόμοιες αδυναμίες, παρόμοιες ήττες μ' αυτές που έχουν συναντήσει ως πρωταγωνιστές ή θεατές και σε δεκάδες άλλες ιστορίες αυτοδιαχειριζόμενων χώρων στα πανεπιστήμια - με δεδομένες πάντα τις διαφορετικές εποχές και συγκυρίες. Η αξία στην οποία αναφερόμαστε, και η δυσκολία του όλου πράγματος ταυτόχρονα, είναι η εξής: να μεταφράξεις σε πολιτική εμπειρία, και σε συλλογική μνήμη, αυτό που συνήθως σπρχνώνεις κάτω από το χαλί ως ασήμαντο: να μετατρέψεις σε πηγή κριτικής και στοχασμού αυτό που εκ πρώτης όψεως μοιάζει με σκέτη βαρεμάρα. Φυσικά, καθόλου βέβαιοι δεν είμαστε πως θα καταφέρουμε όλα αυτά τα τρομερά...
3. Από την ιστορία μας δεν λείπουν τα ανεκδοτολογικά περιστατικά. Για παράδειγμα, καθώς είχαμε συγκεντρωθεί και ήμασταν έτοιμοι να καταλάβουμε το κτίριο Ζωγραφικής, κάποιος θυμήθηκε πως δεν υπάρχει κείμενο που να εξηγεί τους πολιτικούς λόγους της πράξης μας. Έτσι γράφτηκε ένα κείμενο μέσα σε δέκα λεπτά, το οποίο μιλούσε για την αξία του δημόσιου χώρου και το αιώνιο δίκιο του καταληψία, και το πρόβλημα ξεπεράστηκε. Είναι αλήθεια πως τα κείμενα που εξαγγέλλουν τη δημιουργία φοιτητικών στεκιών παρουσιάζουν μίαν αξιοσημείωτη ομοιότητα μεταξύ τους (οι δημόσιοι χώροι, το δίκιο του καταληψία, η ελευθερία της έκφρασης) - πράγμα που ισχύει μέχρι και σήμερα.
4. Ως προς το ποιοι και ποιες απάρτιζαν τις "αυτόνομες ομάδες φοιτητών", προσπαθώντας να αντιστοιχίσουμε φάτσες με σχολές, θυμηθήκαμε τα εξής: άτομα από το πολυτεχνείο (αρχιτέκτονες, χημικοί και μηχανολόγοι), από την ΑΣΟΕΕ, από τα ΤΕΙ Αθηνών (μια ομάδα/στέκι με το όνομα "Ταραντούλα"), από τη φιλοσοφική και το Πάντειο.